

З. Тапешкина С.А. Тенденции развития высшего образования в России / Материалы XXXVIII научно-технической конференции по итогам работы профессорско-преподавательского состава СевКавГТУ за 2008 год. Том второй. Общественные науки. – Ставрополь : СевКавГТУ, 2009. – 208 с.

КРИТЕРІЙ ТА ПОКАЗНИКИ СФОРМОВАНОСТІ ХУДОЖНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ АРХІТЕКТОРІВ

УДК: 720.92+378.013+306

Карнова С.М.

У статті розглядаються критерії та показники сформованості художньо-професійної культури майбутніх архітекторів в архітектурному вищому навчальному закладі. Обговорюється поняття «художньо-професійна культура майбутнього архітектора».

Ключові слова: художньо-професійна культура майбутнього архітектора, архітектурна освіта, критерії, показники сформованості художньо-професійної культури.

КРИТЕРИИ И ПОКАЗАТЕЛИ СФОРМИРОВАННОСТИ ХУДОЖЕСТВЕННО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ АРХИТЕКТОРОВ

Карнова С.П.

В статье рассматриваются критерии и показатели сформированности художественно-профессиональной культуры будущих архитекторов в архитектурном высшем учебном заведении. Обсуждается понятие «художественно-профессиональная культура будущего архитектора».

Ключевые слова: художественно-профессиональная культура будущего архитектора, архитектурное образование, критерии, показатели сформированности художественно-профессиональной культуры.

CRITERIA AND INDICATIONS OF FORMATION OF ARTISTIC-PROFESSIONAL CULTURE OF FUTURE ARCHITECTS

Svetlana Karpova

This article discusses the criteria and indications of formation of a professional artistic culture of future architects in architectural institution of higher education. We discuss the concept of «artistic and professional culture of a future architect.»

Keywords: Artistic and professional culture of a future architect, architectural education, criteria, indications of formation of artistic and professional culture.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку архітектурної освіти пов'язаний зі зміною соціального замовлення на підготовку майбутніх архітек-

торів, високою затребуваністю цих фахівців в сучасному суспільстві. Протягом усіх років існування людства архітектура слугувала своєрідним способом відображення його світогляду та культури.

Розуміння архітектури як культурної діяльності актуалізує низку проблем, найважливіша з яких – виховання майбутнього архітектора не тільки як професіонала, а й людини певної культури. У цьому контексті особливої актуальності набуває пошук шляхів і засобів формування у майбутніх архітекторів художньо-професійної культури в процесі навчання в архітектурному вищому навчальному закладі.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема формування професійної культури майбутніх фахівців не є новою в наукових дослідженнях. Теоретичні та методологічні аспекти її формування в період підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності розглядаються у працях І.Багаєва, Н. Бакланової, С. Батишева, А. Деркача, Е.Зєєра, Н. Крилової, Н.Кузьміної, В.Сластьоніна та ін. Розглянуто культурологічні основи змісту і технології навчання майбутніх фахівців у вищому навчальному закладі (А. Вербицький, Ю.Громико, І. Ісаєв, В. Лєдньов, Н. Нікандров та інші).

У контексті культурологічного підходу досліджено механізми, тенденції, умови, форми, методи і засоби формування окремих компонентів професійної культури: духовної (Є. Артамонова, Б. Братусь, Н.Щуркова); методологічної (В. Краєвський, В. Тамарін, А. Ходусєв); професійно-психологічної (Н. Ліфінцева); проєктної (Л. Гурьє); екологічної (С. Глазачєв), фізичної (М. Віленський). Розглянуто психологічні основи професійної культури фахівців художнього профілю (Н. Бакланова); культурно-естетичний зміст і професійні засади діяльності (Н. Валькова); професійна культура архітектора (Г.Веслополова, Н.Качуровська), професійна культура дизайнерів (А. Ассєєров, Н. Воронов, Е. Ковєшнікова, Н. Соловйєв, С. Хан-Магомєдов).

Однак, проблема формування художньо-професійної культури майбутнього архітектора до теперішнього часу не була предметом наукового дослідження.

Мета статті – схарактеризувати критерії та показники сформованості художньо-професійної культури майбутніх архітекторів.

Виклад основного матеріалу. Професійна культура в більшості джерел [2,3] трактується як комплекс знань, умінь і навичок, оволодіння якими робить фахівця конкретного виду діяльності майстром своєї справи. Таке розуміння стосовно професійної культури архітектора є досить загальним і абстрактним, оскільки не містить вказівки на складну, системну природу професійної діяльності архітектора. З давніх часів і по сьогоднішній день він є не тільки інженером-проектувальником майбутньої архітектурної споруди, а й художником, який повинен органічно вписувати цю споруду в навколишнє середовище, його природний ландшафт; фахівцем, який повинен передбачити, спрогнозувати, як ця споруда буде слугувати людям в майбутньому, наскільки вона буде відповідати їхнім нагальним інтересам, ціннісним прагненням та потребам, що постійно розвиваються [1].

У рамках цієї діяльності художньо-професійна культура архітектора являє собою сукупність матеріальних, об'єктивованих предметів, в яких акумульовано специфічний досвід втілення художньої культури в особливих архітек-

турних формах, спосіб створення яких основоюється в умовах підготовки майбутніх архітекторів до професійної діяльності в навчальному закладі архітектурного профілю.

Художньо-професійна культура архітектора за своїм змістом та функцією є частиною його професійної культури, оскільки обмежує досвід художньої діяльності сферою створення та організації навколишнього середовища для життєдіяльності людини. За своєю структурою художньо-професійна культура архітектора складається, як мінімум, із трьох компонентів. Когнітивний компонент відображає обізнаність у художніх принципах і способах їх втілення в процесі створення архітектурних об'єктів. Операційно-діяльнісний – вміння практично втілювати художні образотворчими засобами задуми, образи в реальні архітектурні об'єкти. Мотиваційний компонент визначається бажанням, прагненням, потребою архітектора створювати архітектурні об'єкти за певними художніми канонами.

В умовах підготовки майбутніх архітекторів у вищому навчальному закладі формування їх художньо-професійної культури забезпечується дисциплінами спеціального художнього циклу, серед яких важливе місце посідає дисципліна «Рисунок». Одним з результатів освоєння майбутніми архітекторами цього курсу є їхня художньо-професійна культура.

У процесі дослідження нами було висунуто припущення, що вивчення цього предмета студентами сприятиме формуванню у них художньо-професійної культури як складової професійної культури архітектурної діяльності за певних педагогічних умов. Згідно з цим припущенням, були виділені відповідні показники компонентів художньо-професійної культури майбутніх архітекторів.

Показники когнітивного компонента в структурі художньо-професійної культури майбутнього архітектора розглядалися за критерієм навченості, як вимірювання ступеня інформованості, зорієнтованості майбутніх архітекторів в предметі і способах здійснення професійно-архітектурної діяльності на підставі застосування художніх зображувальних засобів в умовах архітектурної освіти і в межах виконання архітектурно-проектної діяльності. На підставі цього критерію була виділена система знань, якими повинен володіти майбутній архітектор. Це – знання основ теорії композиції; основ теорії зображення на площині; різних художньо-графічних матеріалів і технік рисунка, як інструменту і засобу для вираження творчих архітектурних ідей через уяву та уявлення; способів конструктивно-логічного моделювання.

Операційний (діяльнісний) компонент у структурі художньо-професійної культури майбутнього архітектора оцінювався за критерієм спроможності, як вимірювання ступеня його практичної підготовленості до здійснення архітектурної діяльності. Показниками даного компонента виділені такі вміння: вирішувати композиційні завдання різної складності в архітектурному проектуванні з використанням засобів образотворчої діяльності; створювати зображення архітектурних об'єктів у різному ракурсі, доповненням стафажем і антуражем; відтворювати зображення архітектурних об'єктів по пам'яті та за уявленням; виконувати архітектурні начерки, ескізи по пам'яті та за уявленням у формі «подорожніх замальовок»; використовувати різноманітні художньо-графічні матеріали для вираження архітектурних ідей.

Мотиваційний компонент базуватиме на регулятивних психологічних механізмах і визначає вибіркову активність особистості за критерієм схильності до архітектурної діяльності. Він проявляється в таких показниках, як: прагнення самостійно розширювати свої знання та вміння в царині художньо-професійної культури; удосконалювати навички професійно-орієнтованої образотворчої діяльності; здатність критично поставитися до результатів своєї діяльності (адекватна самооцінка); позитивне, конструктивне ставлення до власних труднощів і помилок; задоволеність вибором професійної діяльності.

Визначаючи зміст даних компонентів, ми орієнтувалися на характеристики професійної діяльності фахівців-архітекторів, представлену в державному освітньому стандарті вищої професійної освіти за спеціальністю 6.06012 «Архітектура будівель та споруд» за напрямом підготовки 1201 «Архітектура».

Для визначення факторів, які впливають на формування художньо-професійної культури майбутніх архітекторів було проведено анкетування і вивчення продуктів діяльності студентів з професійно-орієнтованих архітектурних та спеціально-художніх дисциплін. Проведення спеціальних досліджень включало оцінку теоретичної та практичної довузівської підготовки студентів; рівня прояву художніх здібностей; наявність об'ємно-просторового мислення; володіння образотворчими засобами (рисунок, архітектурна графіка); працездатності; здатності до генерування нових ідей; наявність фантазії, художнього смаку; підсумкову оцінку з дисциплін «Рисунок» і «Архітектурне проектування».

За результатами цього дослідження високий рівень практичної довузівської підготовки був виявлений тільки у 15,38% студентів. Середній рівень був виявлений у 25,64% студентів, низький рівень відповідно – у 58,97% студентів.

Дослідження за показниками когнітивного компонента проводилося за допомогою спеціальної анкети, яка містила питання, відповіді на які вимагали базових теоретичних знань з основ образотворчої грамоти. За результатами анкетування високий рівень теоретичної довузівської підготовки був виявлений у 10,25% студентів. Середній рівень виявився у 43,58% студентів, низький рівень – у 46,15% студентів.

Художні здібності майбутніх архітекторів досліджувалися за методикою В. Кирсенко [5, с.126]. Так, високий рівень вияву художніх здібностей було зафіксовано у 12,82% студентів. Середній рівень був виявлений у 74,35% студентів, низький рівень – у 12,82% студентів.

Високий рівень об'ємно-просторового мислення був виявлений у 20,51% студентів, середній – у 66,66% студентів, низький – у 12,82% студентів.

За показниками володіння образотворчими засобами (рисунок, архітектурна графіка) високий рівень був виявлений у 20,51% студентів. Середній відповідно – у 66,66% студентів, низький рівень – у 12,82% студентів.

За показником працездатності високий рівень було виявлено у 23,07% студентів. Середній рівень – 61,53% студентів; низький рівень відповідно – у 15,38% студентів.

Високий рівень художнього смаку було визначено у 20,51% студентів. Середній – у 66,66% студентів, низький – у 12,82% студентів.

При дослідженні рівня здатності до генерування нових ідей була виявлена така картина: високий рівень – 15,38% студентів, середній – 69,23%, низький – 15,38% студентів.

Наявність високого рівня фантазії було виявлено у 17,94% студентів. Середній рівень виявився у 66,66%, низький рівень – у 15,38% студентів.

Операційний (діяльнісний) компонент досліджувався за результатами виконання студентами завдань з дисциплін «Рисунок» і «Основи архітектурного проектування» за наступними параметрами: композиційне розміщення зображення в заданому форматі аркуша; лінійно-конструктивна побудова; передача пропорційних відносин; розкриття теми пластичними засобами (лінія, штрих, пляма); володіння основами графічної грамоти; виразність і цілісність зображення.

Для об'єктивності дослідження цього компонента враховувалася підсумкова оцінка з даних дисциплін і самоаналіз студентів. Для обстеження з цього компоненту використовувалася адаптована нами методика Н.М. Качуровської [4]. Так, високий рівень підсумкової діяльності з дисципліни «Рисунок» було виявлено у 25,64% студентів, середній рівень зафіксований у 33,33% студентів, низький рівень – у 41,02% студентів. Високий рівень підсумкової діяльності з дисципліни «Архітектурне проектування» було виявлено у 23,07% студентів. Середній рівень виявився у 48,71% студентів. Низький рівень – у 28,20% студентів.

Важливо, що за результатами статистичної обробки наведених результатів було встановлено, що вага зазначених показників в сумі становить: з дисципліни «Рисунок» – 0,9006; дисципліни «Архітектурне проектування» – 0,8631.

Висновки. Таким чином, статистичними методами була доведена вагомість вайлбейні наші показників у сформованості художньо-професійної культури майбутніх архітекторів. Подальше дослідження передбачається провести у зв'язку з визначенням ефективності педагогічних умов, що впливають на формування у майбутніх архітекторів художньо-професійної культури в процесі їхньої підготовки за курсом «Рисунок».

Література.

1. Асесоров А.И. Формирование профессиональной культуры будущих специалистов-дизайнеров в вузе : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Асесоров А. И. – Н. Новгород, 2009. – 20 с.
2. Валькова Н.П. Культурно-эстетический смысл и профессиональные основы художника-конструктора : Дисс... канд. искусств / Н.П. Валькова. – Л., 1985. – 160 с.
3. Веслополова Г.Н. Профессиональная деятельность как основа формирования модели архитектора : дисс... канд. archit. наук / Г.Н. Веслополова. – М., 1995. – 202 с.
4. Качуровская Н.М. Формирование профессиональной культуры будущих специалистов-архитекторов в образовательном процессе вуза / Н.М. Качуровская : дисс... канд. пед. наук : 13.00.08. – Курск, 2005. – 183 с.
5. Киреевко В.И. Психология способностей к изобразительной деятельности / В.И. Киреевко. – М., 1959. – 304 с.